

Orczy Lőrinc fordítástöredéke II. Rákóczi Ferenc fejedelem *Emlékiratok* című munkájából

A későbbi korok által „conservativként” elkönyvelt Orczy Lőrinc különös tettével szembeülhettem kutatásaim során: a Nagyságos Fejedelem, II. Rákóczi Ferenc nevében megfogalmazott *Recrudescunt*¹ teljes, 1745. március 7-i dátummal készített fordításával és 1745. december 10-én elkezdett, 11-én, 16-án, 23-án, majd 1746. január 12-én folytatott és pár nappal később, január 15-én feltehetően, félbeszakadt fordítástöredékével a fejedelem *Emlékiratok* című munkájából.² Mi készíthette Orczy Lőrincet fordításai készítésére és miért II. Rákóczi Ferenc szövegeit fordította? E kérdések röviden megválaszolhatók: a *Jászkun Redemptio* és a családi hagyományok miatt, azaz az Orczyak sajátosan „különös” kapcsolata miatt II. Rákóczi Ferenc-hez, illetve a Jászkun Kerülethez. A fentieket ismét két téma köré csoportosítva tehetjük érthetőbbé: kik a jászkunok, illetve mi is az a *Jászkun Redemptio* és hogyan hozható kapcsolatba az Orczyakkal, Orczy Lőrincel?

Az eredetileg négy, majd három területi egység, a Jászság, a Kiskunság és a Nagykunság alkotta a Jászkun Kerületet, amely a középkor óta koronabirtok maradt.³ Fő tulajdonosa az állam, illetve az uralkodó volt, aki földesuri jogát a nádor útján gyakorolta. A mindenkor nádor viselte a jászkunok főkapitánya és főbírája tisztséget és Hunyadi Mátyás 1485. évi törvénye alapján háromezer arany, azaz tizenkétezer rénes forint nádori cenzust kapott az udvari kamarától, melyet a jászkunok fizettek be évenként a Kamarához. Ha nem volt nádor, mint például 1667-től 1681-ig, Esterházy Pál nádorrá választásáig, akkor kerültek a pozsonyi kamara igazgatása alá. A székelyekhez hasonlóan, a jászok és a kunok is, székekbe szervezték magukat. Területi egységeként egy-egy adómentességet élvező, összesen három kapitányt választottak. A kapitányok tisztségük után külön járandóságban nem részesültek, mert ősi szokás szerint a kerületben elkövetett különböző kihágások, törvénysértések, bűnesetek során kirótt bírság- és büntetéspénzek harmadrészét a kapitányok, kétharmad részét a főkapitány kapta. Az általunk tárgyalt időszakban elsősorban a német lovagrendnek, Kiss alkapitánynak és Orczy VIII. István főkapitánynak tartoztak számadással. Sajátos szokás volt még a jászkun láda három kulcsának használata, amely mind a három kapitány egyszerre elfordított kulcsával volt nyitható. Ez az

¹ A *Recrudescunt* esetében eltekintünk a szakirodalom részletes felsorolásától; megemlítjük SZALAY László, 1858, VI. 140.; NÉGYESY László, 1889; *Rákóczi-Emlékkönyv* I–II.; KÓPECZI Béla, 1954; EMBER Győző, HECKENAST Gusztáv (szerk.), 1989, a IV./1. kötetben V. fejezet: R.VÁRKONYI Ágnes, *Szabadságharc az állami önállóságért, 173–202.*; H. KAKUCSKA Mária, 2005. Az idézett dokumentumok lelőhelye a Román Állami Levéltár Máramaros megyei fiókjá, Nagybanja. [Directia Județeană Maramureș a Arhivelor Nationale, Fond: Familia Orczy.], tovább: NÁL, illetve a Magyar Országos Levéltár esetében MOL.

² A *Mémoires* egy máig ismeretlen kéziratos példány alapján, Rákóczi halála után, négy évvel, 1739-ben jelent meg egy hágai kiadó impresszumával, Brenner Domokos által írt és összeállított hatkötetes munka utolsó két kötetében: *Histoire des Révolutions de Hongrie, où l'on donne une idée juste de son légitime gouvernement, Avec les Mémoires du Prince François Rákóczy sur la guerre de Hongrie, depuis 1703 jusqu' à sa fin, et ceux du comte Betlem Niklos sur les affaires de Transylvanie*, Chez l'imprimeur Jean Neaulme, imprimeur-libraire à La Haye. Van egy nagyobb, 4° formátumú, kétkötetes kiadása is a fenti munkának, amelyben a *Mémoires* a 2. kötetben található, Prosper Marchand sajtó alá rendezésében. A benne levő címképet Jakob Folkema holland művész metszette egy korabeli (Mányoki?) Rákóczi-kép alapján. Mi a hajdan a Csáky család, ma az Aradi A.D. Xenopol Könyvtár tulajdonában lévő francia-latin nyelvű, hat kötetes kiadványt forgattuk. Köszönöm a Könyvtár Igazgatójának és dolgozóinak a kutatómunkában nyújtott segítségét.

³ A jászkunok középkori történetére nem térünk ki.

aktus egyenrangúságukat is szimbolizálta. Ugyanilyen sajátosság volt az elhunyt jászkun kapitány eltemetéseig a koporsóján tartott Lehel-kürt.⁴ 1876-ig állott fenn a Jászkun Terület, ekkor három megye területébe olvasztották be. A jászkun terület lakóit⁵ a török hódoltság következtében elnéptelenedett vidékre az ország északi megyéiből tömegesen bevándorolt magyar és szlovák jobbágyságok is képezték az őslakó jászkok, kunok mellett. A Német Lovagrend katonai egységei nemcsak Buda felszabadításában, hanem Savoyai Jenő hadseregében, például 1697. szeptember 11-én a zentai győzelemben is részt vettek. Ott volt Orczy VIII. István is, Orczy Lőrinc édesapja hadi élelmiszerszállítóként. A jászkunok az 1699. évi kamarai összeírást követően tiltakoztak I. Lipót 1701. július 4-i rendelete ellen, amely semmisnek nyilvánította a jászkunsági kiváltságokat és a kerületek lakóit robotra és földesúri dézsmák lerovására kötelezte. Majd I. Lipót 500 ezer forintért eladta, illetve elzálogosította a kerületet. Az adásvételi szerződés jogtalanságát bizonyítja az is, hogy Esterházy Pált, Pest vármegye főispánját, a jászkun főkapitányt, nem avatták be az elárverezési ügyletbe. Ennek az 1702. március 22-én kelt királyi adománylevelnek, az adásvételi szerződésnek, a kerületek eladásának nagy szerepe volt a jászkunsági kuruc mozgalom kibontakozásában.⁶ A Nagyságos Fejedelem elismerte a jászkunok ősi kiváltságait, nagyraértékelték hűségüket és szolgálatukat, külön pátensekben szabályozta közjogi jogállásukat, fegyverkezésük szervezeti kereteit, köztelherviselésük lényegét.

Orczy VIII. István 1669. szeptemberében született a somogy megyei Orci faluban, de a Vas megyei Csömötén lakott, ahol az 1699-ben egri püspökké lett Telekessy István született,⁷ és aki magával vitte a feltételezhetően rokon Orczyt, s megtette a püspökség jószágigazgatójának. Telekessy a város földadása után állott Rákóczi hűségére. Ekkor Vay Ádám volt a jászkun főkapitány. Orczy csatlakozott ugyan a Rákóczi felkeléshez, de mindvégig kapcsolatban állt a labanc tábornok Pálffy Jánossal. A családi legenda szerint Orczy István hasonlósága oly nagy volt a Nagyságos Fejedelemehez, hogy a császáriak tévedésből be is börtönözték Orczyt helyette. A felkelés elbukása után Orczyt a hűtlenné váltak javainak összeírásával bízták meg, 1713–1715 között Heves és Külső Szolnok vármegye első alispánja volt. 1714-től a Német Lovagrend⁸ megbízásából a jászkunok lovagrendi megbízottja, azaz a Német Lovagrend főkapitányi tisztét látta el 1731-ig. 1716-ban Savoyai Jenő török ellenes harcaiban Temesvárnál és Péterváradnál a hadsereg élelmiszerszállítója, 1730–1732 között alországbíró volt. Orczy Ist-

⁴ A Lehel-kürtjéhez, a jászkok nagy becsben tartott ereklyéjéhez az egyik legszebb, a Lehel-monda füződik a kalandozó magyarokról és a 955-ben, I. Konrád uralkodása alatt, Augsburg városa melletti Lech-mezőn vívott véres csatában elszenvedett vereségről. Egyes elemei bár már Anonymusnál felbukkantak, legkorábbi teljes megfogalmazása 1358-ban, a Bécsi Képes Krónikában olvasható. A krónika hosszú havasi kürtöt ábrázoló iniciáléjából vagy arra következtethetünk, hogy a miniatűr nem ismerte a jászberényi kürtöt, vagy arra, hogy a XIV. században Lehel vezér mondája még nem ehhez a kürtökhöz kapcsolódott. A tudományos kutatások adatai szerint Lehel vezér méltóságjelvénye kürt volt, de arra azonban nincsen határozott bizonyíték, hogy éppen a jászberényi kürt volt az. Ismereteink szerint a kürt a X–XI. században Bizáncban készült. A gazdagon díszített elefántagyar kürtöt eredetileg valószínűleg a bizánci cirkuszi játékok alkalmával használták, melyre művészi értékű, gazdag faragványai is utalnak. Hatalmi jelvényként ünnepi alkalmakkor övén viselte a kürtöt a jászkok kapitánya is, de használták ivókürtként is, és jeles események alkalmával megszólatatták. A kürtöt a XVIII. század elején még általában Jász-kürt néven emlegetik.

⁵ A jászkunokat illetően nem egységes a helyesírás a szakirodalomban, ezért a jelen tanulmányírója az alfabetikus sorrend és az egybeírás mellett döntött. A jászkunokról néhány mű: BAKSAY Sándor, 1891; Balla Gergely, *Nagykörös krónikája a honfoglalástól 1758-ig*, Kézirat, kiadva Nagykörös, 1970; Bánkiné Molnár Erzsébet, *Jászok és kunok a magyar történelemben*, az Internetről, 2005.04.28.; BOROVSKY Samu, 1910; FEKETE Lajos, 1861; GYÁRFÁS István, 1870–1885; ILLÉSY János 1905a ; Uő. 1905b; PALUGYAY Imre, 1854; II. Rákóczi Ferenc emlékiratai, *i. m.*; SZABÓ László, 1979; TÓTH Tivadar, 1913; SZEDERKÉNYI Nándor, 1893. és I. még a 10. jegyzetet.

⁶ KISS József, 1971. 35–85.

⁷ Telekessy István (1633–1715) 1715-ig volt egri püspök.

⁸ Köszönöm Páter dr. Bernhard Demel O. T.-nak, a Német Lovagrend Központi Archivuma Vezetőjének a kutatásban nyújtott segítségét. Továbbiakban DOZA és szám.

vánnak 1735-ben nagy része volt abban, hogy a Szegedinác Péro-féle zendülés kevésbé véresen zárult. A Német Lovagrend a Rákóczi szabadságharc elbukása után sem tudott robotoltató majorságokat létrehozni a Jászkun Kerületben. A nagynehezen kialakult és szerződésekre foglalt földesúri árendát is csak nagy létszámú, idegen fegyveres katonaság segítségével tudta behajtani a kerületektől. A jászkun kerületi előljárók Pozsonyban és Bécsben, „felsőbb körökben” kerestek pártfogókat a földesúri függésből való szabadulás „törvényes úton” végbevihető módjára. Ez a *redemptionális* szervezkedés a parasztság tömegeire nem tudott támaszkodni, mert a kerület vezetői saját jobbágyi sorba süllyedt tagjai előtt is titkolta a redemptionális célok miatt megemelt adók valódi okát. Így az adózók jogosnak vélt panaszaiikkal Boroszlóba (Breslau, Wroclaw), a lovagrend központi helyére mentek panaszt tenni és emellett felkelést szerveztek előljárók ellen, akik mintegy „szervezkedés a szervezkedésben” munkálkodtak a Német Lovagrendtől való megszabaduláson. Orczy jól tudott együttműködni a jászkunsági vezetőkkel, személyesen vett részt a kerületek közgyűlésein is. A redemptionális terv költségeinek előteremtése érdekében titkolta a vezetőség a Jászkun Kerület vagyonát és jövedelmét az „Urak” előtt. Orczy éppen a török háború idején, az állami és a földesúri adóztatási nehézségek nyomán határozta el a hajdan népes település, Kisujszállás községgé fejlesztését. Hozzájárult ehhez az is, hogy 1716. májusában Savoyai Jenő hadseregének egységei, mintegy tíz ezred, Temesvár ostromára a Nagykun Kerületen vonultak át, s három hét alatt nagy pusztítást okoztak nemcsak az állatállományban, hanem a legelőkön, a kaszálókon, sőt a vetésekben is.⁹ Ezzel a szolgálattal még inkább kiérdemelte a legfelsőbb állami és földesúri hatóságok bizalmát. Orczy természetesen tudott a jászkun vezetők redemptionális mozgalmáról, de azt is látta, hogy nincsenek meg a gazdasági feltételek,¹⁰ és a lázongók érdekében a jászkun vezetőkkel azonban semmi szín alatt nem akart szembefordulni. A törvényszéki eljárás során a törvényességnek jó taktikával legalább a látszatát kellett biztosítani, ezért úgy választotta ki a hűségű lovagrendi főkapitányi úriszék tagjait, hogy e törvényszéki bizottság „pártatlan” munkájához a gyanúnak még „az árnyéka se férhessen”. Pest vármegyéből Podmaniczky János táblabíró, Bencsik Mátyás bírót, tíz törvényszéki tagot a környező vármegyékből vagy városokból, hatot a kunsági községekből, de a Jász Kerületből senkit sem hívott meg, illetve Bereczky kanonok, Kiss összerületi alkaptány és Strasser titkár vettek részt, Orczy elnökletével. Nem voltak jelen a vádlók, Nagy Ferenc és társai. Orczy kiiktatta a tárgyalásból a négy kerületi törvényszéki tanukihallgatás jegyzőkönyveit. Az ügyész és a lovagrendi földesúri törvényszék tagjai mindenben együttműködtek a jászkun kerületi, a városi és a községi vezetőkkel a parasztmozgalmak megtorlása során és egyetlen bírót vagy szenátort sem mozdítottak el tisztségéből. A Német Lovagrend azonban megelégedte a behajthatatlan adókat, a sorozatos felkeléseket, panasztevéseket, ezért amikor 1730. októberében a Széchényi-Alapítványhoz tartozó Pesti Invalidusok Házának igazgatója, gróf Gundacker von Althann tábornok Bécsben ajánlatot tett a Jászkun Kerület megvételére és a váltságdíj összegének a saját kasszából való kifizetésére, elfogadta ezt az ajánlatot. 1731. március 8-án, Boroszlóban a Német Lovagrend lemondott a Jászkun Kerületekről, s annak földesúri tulajdonjogát átruházta a Pesti Invalidusok Házára. 1731-ben Orczy István azzal próbálta nyugtatni a jászkun vezetőket, hogy a Pesti Invalidusok Háza jótékonyági és vallásos intézmény, biztosan nem fogja emelni az adókat. De tévedett,

⁹ DOZA, U 155/3. Berichte des von Orczy, 1716. junius; és v.ö. KISS József, 1979,17: „... Orczy Savoyai hadseregében Temesvár és Pétervárad ostrománál száz katonával az egész tábor élelmezését végezte.”

¹⁰ KISS József, 979; Uő, 1992.

több mint 7000 rénes forinttal emelkedett a jászkunági árenda összege.¹¹ Ezzel az 1731-es eladással a jászkunok jobbágyságának új korszaka kezdődött el, és 1745-ben megváltásukkal végződött, mert Mária Terézia engedélyezte az 500 000 forintos váltságdíj összegének lefizetését.¹²

Az Orczy családban hagyományként öröklődött a jászkun kapitányság tisztsége, így például Orczy VIII. István után fia, Lőrinc, majd ennek idősebbik fia, I. József töltötte be egy ideig. Orczy Lőrinc 1753-ban a „vacans Jász és Kúnsághy Kapitányságnak reám ruházása”-ért folyamodott Batthyány Lajos nádorhoz.¹³ 1756. október 6-án már a Jászkun és Hajdú kerületek ezer lovasának parancsnoka,¹⁴ és ez év decemberétől 1759. májusáig a jászkunok főkapitányaként vett részt a Hétéves háborúban. 1745 körül, így a *Redemptio* évében még hivatali feladatot el nem látó, a sziléziai örökösödési háborúból éppen hazatérőben lévő Orczy Lőrinc a valamikor megpályázható jászkun kapitányi tisztség elnyerésének reményében, apja redemptionális folyamatban volt érdekeltségétől, szerepétől ösztönözve, a családi hagyományok indíttatásából is kedvet kaphatott a Nagyságos Fejedelem írásainak lefordítására, akinek nem kellett sem nevét, sem tetteit idézgetnie a jászkunok előtt. Ezenkívül az Orczy által mélyen tisztelt, szeretett királynő, Mária Terézia tette könnyen párhuzamba állítható volt a jászkun kiváltságokat visszaadó, elismerő II. Rákóczi Ferencével. Nem felejtendő el az sem, Orczy Lőrinc idejében tiltott volt nemcsak a fejedelem nevének, tetteinek említése, hanem minden, ami a kuruc szabadságharcra emlékeztethetett, így még maga a hangszer, a tárogató is.¹⁵ Az is megjegyzendő, hogy az aulikus, de tetteiben, érzelmeiben magyar arisztokrata méltó emléket kívánt állítani a jászkun szabadságjogok visszanyerésének, s ennek legegyszerűbb nyilvánítása lehetett, még a szövegek szerzője nevének elhallgatása mellett is, lefordításuk. A birtokvásárlási ügyleteket leszámítva, nem találtunk az általunk átnézett levéltári anyagban bármiféle utalást a Rákócziakra.¹⁶

Nem kívánván más tudományokba kontárkodni, Orczy Lőrinc eredeti helyesírásában, írásmódjában, a központozás esetenkénti modernizálásával idézek fordításából, mert így a szöveg eredetiségének megőrzése mellett készítésének folyamata is jobban érzékelhető. A Fekete Nagy Antal szerkesztette levéltári leltárak 9. kötete¹⁷ nyilvántartja a ma kétszeresen töredékes formában megtalálható dokumentumot, egyrészt, mert hiányzik a bevezető írás, a *Levél az Örök Igazsághoz*, másrészt csak tizenhét oldalnyi és három sornyi, A3-as méretű szöveg ma-

¹¹ L. Orczy Lőrinc versét: *Egy sebes katonának sohajtása a' megtörődött vitézeknek számokra épült Pesti nagy Házra*, Révai Miklós kiadásában, 1789-ben, Pozsonyban megjelent *Két nagyságos elmének költeményes születményei* című kötetben a 143–147 oldalon.

¹² Az 1702-ben I. Lipót által eladott Jászkun területet 1714-ben záloggá alakították át. Orczy VIII. Istvánt Podhradzy György, Almásy János követte a főkapitányi tisztségben. Orczy Lőrinc idejében, 1765-ig Batthyány Lajos (1696–1765) volt a nádor. Az önálló Jászkun-terület 1876-ban szűnt meg, amikor négy megye területébe osztották be.

¹³ MOL, P szekció 1314, Batthyány család, Missiles, Orczy Lőrinc levelei. Ez a második levél.

¹⁴ 1763. február 15-én lovas tábornoki rangban 1500 forinttal nyugdíjba vonult; ebben az évben fejeződött be a Hétéves háború.

¹⁵ A tárogató hangszer és az ún. Rákóczi-nóta a XVIII. századbeli népszerűségéről, szimbolikájáról I. legújabban DOMOKOS Mária, *Rákóczi-nóta, Rákóczi-kesergője, Rákóczi-induló* című, a VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus, Debrecen, 2006. augusztus 24-én tartott előadását.

¹⁶ Kortársai is tudtak birtokvásárlási hajlandóságáról, s amikor a Rákóczi család birtokában levő Tokaj-, Mád-, Tállyaporciók (tokaji borvidék) eladása felvetődött, értesítették erről Orczy Istvánt is, a volt kuruc kapitányt. Az Orczy család archívumának dokumentumai jelentékeny sérülést szenvedtek az 1795-ös jakobinus mozgalom felfedezése idején, amikor a gyanúba fogott Orczy-fiúk égették az iratokat.

¹⁷ A dokumentum eredetileg az Orczy család archívumában volt, ahonnan máig tisztázatlan körülmények között számos más dokumentummal együtt került el Máramaroszigetre, majd jelenlegi, nagybányai őrzőhelyére, I., H. KAKUCSKA Mária, 2002, 1, 74–80. (Előadás formájában: MTA Irodalomtudományi Intézet, XVIII. századi osztálya, 2001. április 18.)

radt ránk. Összehasonlításként a Szépirodalmi Könyvkiadó által 1979-ben megjelentetett kötetben ez huszonhét oldalnak felel meg. Orczy Lőrinc valószínűleg a *Histoire des revolutions de Hongrie*¹⁸ című kötetben latinul megjelent szöveget vagy azzal rokonítható másolatot használt.¹⁹

JESU anno 1745.die 10a Xembr. Nro: 1mo

Nem akaratom nékem itt az magyar nemzetnek sem
historiáját le írnom, vagy aszt fejtegetnem mi
törtintt véle, minek utánna Törvényessenn fel
állított szabatságát megh szaggattatván idegen
nemzetnek uralkodása alá vettetett. Vétkej az
Nemzetnek hoszták reájok Idegen fejedelmek
bajokat, amelyek
nek vas veszejeket, mellyel az Isten igassága
aszt sujtogatta annyira hogy minden rend ér-
zené sullyát. Uralkodásra való vágyódás,
melly Törvényt nem ösmér mindenütt terjedet.
Én fél kézzel illettem az nyomorútságokat
mellyekben az Nemzet sinlett, midön minek-
utánna, öt esztendöt cseh országban és többit
majd olasz országban, majd Bécsbenn. Iffiu-
ságomnak el folytatában el töltöttem, végre lakó

Rákóczi Ferenc fejedelem emlékiratai a magyarországi háborúról, 1703-tól annak végéig.²⁰

Nem szándékom itt előadni a magyar nemzet történetét,
részletezni, mi történt velem, mióta törvényekkel biztosított
szabadságaitól megfosztották, és egy idegen nemzet uralma
alá vetették. Bünei hozták rá idegen fejedelmek vasvesszőjét,
amellyel Isten igazsága megfenyítette - annyira, hogy az or-
-szág minden rendje érezte csapásait. A közös
ellen a nemzet küzdött, könnyen vettem mindaddig, amíg az
ifjúság kicsapongásai közben öt évet töltöttem Csehországban,
a többit Olaszországban vagy a bécsi udvarnál. De aztán újra
letelepedtem hazámban, amelynek sok magán sérelme és még
inkább közös sérelme jobban megéreztettem velem, milyen el-
nyomás alatt nyögött a haza. Minthogy mindezt előadtam már
Vallomásaim első könyvében, itt nem ismétlem meg. Ugyanez
okból nem idézem vissza azt sem, mit tettem velem, s mi
történt velem fogságom előtt, fogságom alatt és szabadulásom

¹⁸ L. a 2. jegyzet.

¹⁹ A XVIII. század végén tűnnek fel a *Mémoires* hazai latin fordításai *Historia Regni Hungariae justum Legitimi in eo regiminis exhibens Conceptum, una cum Commentariis principis Francisci Rákóczy de Bello Hungarico ab Anno 1703 usque ad eius finem...* (OSzK Fol. lat.697. I–II.) és másik fordítása az Egyetemi Könyvtárban 1790–701(G.517) és az MTA Könyvtárában MS, 1801-es évszámmal.

²⁰ A következőkben a baloldali szöveg Orczy Lőrinc fordítása, míg a jobboldalon idézett a Szépirodalmi Könyvkiadó kiadásában Budapesten, 1979-ben megjelent, Hopp Lajos szerkesztette, (a jegyzetek, utószó, ua.) kötetből való, melyben az *Emlékiratok*-at Vas István fordította.

helyemet hazámban elhelyeztettem, hol is sok után, közönséges és különös sérelmek érzékensége-

met inkább tették²¹ az el nyomattatásokat melly arra, amit alatt nemzetem nyögött vala. Minthogy ez vallásim első törvényben mar említettett, itt elől nem hozom, sőt aszt sem á mi velem törtintt, megh fogattatásom előtt,²² rabságomban²³ és szabadullásom után, mivel többire az különös szemelly dolgát nézi csupánn által megyek azokra miket cselekedtem mintt publicus vagy Közember az haboruságh alatt. Nem félek valósággal megh vallanom, ó örök

Igasság, kinek ezenn irásomat ajánlottam hogy

csupán Az szabatságnak szerelmes és hazámnak idegen iga alúl való szabadtsága vólt fel tett vágy, czéllya minden cselekedetimnek. Nem vólt

ösztönöm az Boszúállás nem is Koronára vagy

Fejedelemségre való vágyódás éppen nem is

Birodalomra X²⁴ vágyódás,²⁵ csupánn az hívóságos dücsösség, hogj eleget²⁶ tegjek köte-

lességemnek hazámra nézve és világi becsület

Kinek²⁷ és valamelly világi becsület vólt un-

szolóm, melly engem²⁸ vétkelessen *reád nézvé*²⁹

merthogy ezek legnagyobb részben egy magánszemélynek, egy szabadságot szerető polgárnak a tettei, hanem áttérek a háború folyamán cselekedtem mint nyilvánosan szereplő személyiség.

Egyáltalán nem félek kijelenteni előtted -ó, Örök Igazság, kinek ezeket az *Emlékiratok*-at ajánlottam -, hogy minden cselekedetem célja kizárólag a szabadság szeretete volt, és az a hogy hazámat az idegen járom alól felszabadítsam.

Nem a bosszúvágy indított erre, nem is koronát vagy fejedelemséget akartam szerezni, nem is a kormányzáshoz volt kedvem: kizárólag az a hiú dicsőség vezérelt, hogy eleget tegyek kötelességemnek hazám iránt- és a világi becsület, amelynek forrása természetes nagylelkűségem volt, az munkált bennem bűnös módon veled szemben, ó, *Istenem*, mert hiszen elkülönböző indítóokok mind magamra vonatkoztak és önmagamban végződtek.

²¹ Áthúzva: gerjesztették.

²² Áthúzva: gerjesztették

²³ X-szel jelölve a margón: és haza szabatságát szerető polgárnak.

²⁴ X-szel van a szövegben és a margón is jelölve: való áhitás.

²⁵ A szövegben szereplő *vágyódás* áthúzva.

²⁶ A szöveleji *e* javított.

²⁷ A dőlt betűs rész áthúzva a szövegben.

²⁸ Vastagon fogott a toll.

²⁹ A dőlt betűs rész a szöveg fölé írva.

ingerlett, annyiban amenniban ezenn indulatok
mind az én személyemben végeztek.

Ki jövőn azért fogsagombul minekutánna

varszavában Gr.Bercsényi személyében sor-

somhoz hasonló Társot leltem volna,

tanácskozásink arra mentenek miképpenn az

nagy hadakozásnak melly Európát akkor fene-

gette környülalloságot hazánk hasznára fordit-

hassuk, de említett Gróf natsagos Lengjel

Királyban vetett reménségtül meghfosztatván,

értelmében, mindh segedelem ugy Tanács

nelkül szüköl-

ködött.Nem vala egjebb *hátra csak*³⁰ remén-

fejedelemséget.ség csak az Francia Királynak

segedelmiben és

oltalmábann néhaj O³¹R. György nagy

Atyám-

mal kötött szövetségének ereiben, melly

szerintt

ötet és az eö maradekit is, erdélyi fejedelem-

ség-

ben választásnak elöl forgásában köteles volt

megh tartani.

Amint a börtönből kiszabadultam és Var-

sóban Bercsényi

gróf személyében hozzám hasonló sorsú

bajtársra akadtam,

minden minden tanácskozásunk oda irá-

nyult, hogy hazánk hasznára

fordítsuk az Európát fenyegető nagy hábo-

rú körülményeit. De

ez a gróf akkor már csalódott Ágost len-

gyel királyba vetett

reményében, és sem tanácsot, sem segítsé-

get nem talált. Nem

maradt más reményem, mint a francia ki-

rály támogatása és

segítsége az ösömmel, I.Györggyel kötött

szereződés

amely utódaira is kiterjedt, és így megvá-

lasztás esetén biztosí-

totta családom számára az erdélyi

A fragment of Orczy Lőrinc's in Rákóczi Ferenc's Memories. During our researches we have come across an interesting act of Orczy Lőrinc, a writer categorized later as „conservative”: a complete translation he wrote on behalf of prince Rákóczi Ferenc the 2nd, dated March 7, 1745, as well as a fragment of Orczy Lőrinc's translation in the prince's *Memories*.

1745 is the year of the yas-cuman (an ethnic group in Hungary) *Redemptio*: empress Maria Theresa has approved them to pay out 500 000 forints in order to regain their former privileges. Could we perhaps link these translations with the *Redemptio*, or is it just pure casualty?

Orczy Lőrinc has applied in 1753 for a position as captain of the yas-cuman shire, a vacated position at that moment. On the 6th of October, 1756 he was named commander in chief for the yas-cuman army (consisting of 1000 cavalry soldiers), participating between December 1756 and May 1759 as yas-cuman captain in the SevenYears War.

³⁰ A dőlt betűs rész áthúzva a szövegben.

³¹ O-val jelölve a margón:Georg Imus.